

Zadruga

List za združništvo in razne
narodno-gospodarske razprave.

Last in glasilo „Zadružne Zveze v Celju“.

Urejuje: **Janko Lešničar.**

Uredništvo in upravnništvo je na Schillerjevi cesti št. 3,
I. nadstropje v Celju. Rokopisi se ne vračajo. Naročnina
se naj pošilja »Zadružni Zvezi v Celju«. Ponatisi iz
»Zadruga« so dovoljeni le tedaj, ako se navede vir.

Naročnina celoletno 3 K. — Cene inseratom po dogovoru.
List izhaja 1. in 15. dan v mesecu.

Vabilo na
občni zbor

»Zadružne elektrarne v Trbovljah«,
registrovana zadruga z omejeno zavezo,

ki se vrši v četrtek, dne 29. julija 1915 ob 5. uri popoldne v
občinski posvetovalnici v Trbovljah.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva. — 2. Poročilo nadzor-
stva. — 3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1914. — 4. Raz-
delitev čistega dobička. — 5. Volitev nadzorstva. — 6. Slučajnosti.

Načelstvo.

Zadružna elektrarna v Trbovljah,
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

J. Vodušek.

Jos. Moll.

Posojilnica v Mariboru

(Narodni dom)

sprejema **hranilne vloge** na knjižice in
v tekočem računu.

Obresti se pripisujejo glavnici polletno, rentni
davek plačuje zavod iz svojega.

Posojila daje na hipotečni in osebni kredit.

Eskomptuje menice ter otvarja **kredite**
v tekočem računu trgovcem in dr. zavodom.

Rezervni zaklad K 371.256 08, lastno premoženje
zadruga K 570.737 92, štiriintrideseto upravno leto.

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

Cesarski svetnik Anton Blažek,

ravnatelj Ustfedni jednoty česk. hosp. společenstev — petdesetletnik.

Kakor smo v zadnji številki »Zadruge« kratko omenili, je dovršil ravnatelj Osrednje zveze čeških kmetijskih zadrug v Pragi, cesarski svetnik Anton **Blažek** 14. junija petdeseto leto svojega življenja.

Ime tega izvanredno delavnega moža ostane za vedno spojeno z zgodovino ne samo češkega, temveč vsega slovanskega zadrugištva na Avstrijskem. Poleg nemških zadrugišnih strokovnjakov so nam bili vedno Čehi v zadrugištvu učitelji in duševni voditelji. In v češkem zadrugištvu ni sodobno odličnejšega moža, kakor je cesarski svetnik Blažek. On je dovedel zlasti češko kmetijsko zadrugištvo s svojo neumorno vztrajnostjo in neobičajno visoko narodno-gospodarsko izobrazbo na višino, na kateri se danes — pač prvo med avstrijskim zadrugištvom — nahaja.

Kratki podatki iz osrednjega življenja in delovanja cesarskega svetnika Ant. Blažka, kakor jih je sestavil za »Zemědělské a družstevní listy« Frant. Jan Kroiher, bodo nedvomno dobro došli tudi našim zadrugarjem.

Anton Blažek se je narodil dne 14. junija 1865 na majhnem kmečkem posestvu v St. Kninu, okraj Příbram. Obiskoval je domačo ljudsko šolo, potem pa je študiral z izbornim uspehom na gimnaziji v Pragi. L. 1887 je napravil zrelostni izpit in po vojaškem letu absolviral juridično fakulteto v Pragi. Že kot visokošolec je bil sprejet kot uradnik znamenite Jubilejne razstave (l. 1891), za katero je pridno delal v pisarni in po časopisih, tako da se ga je pritegnilo tudi k uredništvu razstavnega zbornika »Sto let dela.«

Po končanem delu za razstavo je vstopil v službo češkega deželnega odbora, kjer je bil kot računski uradnik prideljen k zdravstvenemu referatu. Z vrsto člankov o socialnem pomenu bolniškega zavarovanja je obrnil pozornost nase; ker je pokazal tudi neobičajno organizatorično nadarjenost, je bil prestavljen k Deželni zavarovalnici Franca Jožefa I. na življenje itd. Tam je našel dovolj prilike, da dokaže svojo pridnost in nadarjenost. Kar je naznačil Braf v velikih obrisih, to je Blažek v podrobnem izdelal. Kakor vsaka nova stvar, je naletela tudi ideja deželne zavarovalnice na nerazumevanje. Jedni so ji naravnost nasprotovali, drugi so od nje preveč pričakovali, ker so jih zapeljali časniški članki, pisani z večjim navdušenjem kakor s poznavanjem stvari. Takrat je Blažek naravnost dovršeno dokazal, da se dado s skromnimi sredstvi doseči tudi velike stvari. Z neštevilnimi predavanji po obrtniških, kmetijskih in raznih narodnih društvih, dalje po delavskih organizacijah je širil pouk in vzpodbudo k varčnosti in skrbi za rento v starosti. Ta predavanja in drugi poljudni članki so bili priobčeni tudi v časopisih in so našli bralcev v najširših ljudskih krogih. Mali koledarček zavarovalnice s celo vrsto strokovnih, podučnih člankov o rentnem zavarovanju so izkazali zavodu zelo veliko uslugo.

Že v teh predavanjih in člankih je poudarjal Blažek vedno in vedno udejstvovanje osebne in stanovske samopomoči; poudarjal je, da sloni blagobit osebe in stanu v prvi vrsti na lastnem delu, potem se še le naj računa na javno pomoč. To idejo je uveljavil najbolj v Osrednji zvezi čeških kmetijskih zadrug v Pregi, ki je bila ustanovljena l. 1896 in v kateri je imel od vsega začetka mesto tajnika.

Ne bodemo prav nič prikrajšali zaslug ostalih odličnih čeških zadružnih delavcev, ako trdimo, da je opravil Blažek največ dela za razširjenje in utrjenje češkega kmetijskega zadružništva. V tem pravcu je delal z živo in pisano besedo; na stotine poučujočih in navdušujočih člankov je priteklo iz njegovega peresa. Zbiral in nabral si je sčasoma cel krog somišljenikov, ki so v »Zem. List.« obdelovali teoretično idejo kmetijskega zadružništva, dajali pa zanj tudi v izbornih člankih praktična navodila in nasvete. Veliki češki listi so bili za to stremljenje nedostopni, ker se jim je zdelo premalenkostno in brezpomembno. To pa novi ideji ni škodilo, ker se je mogla mirno uživeti in razširiti. Kmečko ljudstvo se je polagoma zbiralo v kmetijskih zadrugah okrog svojih naravnih voditeljev, to je učiteljev, duhovnikov, inteligentnih

posestnikov in obrtnikov. Blažek je sestavil knjigo »Češke hranilnice in posojilnice po sistemu Raiffeisen«; v njej je dal sicer pridnim, pa v knjigovodstvu in sploh v finančnih poslih neizvežbanim ljudem po deželi do najmanjših podrobnosti navodilo, kako jim je poslovati v kmečkih hranilnicah in posojilnicah. Ta izborna knjiga je mnogo pripomogla k temu, da se je mreža kmečkih denarnih zavodov po celi deželi spopolnila in zgostila, ker je odpravila največjo oviro za obstoj takih malih denarnih zavodov, to je nepoznanje knjigovodstva in sploh poslovanja.

Da bi pa zadružna ideja ne ostala omejena samo na uradnike, funkcionarje zadrug in nekatere gorečnejše zadružnike, ki redno prebirajo zadružne revije in knjige, je napisal Blažek celo vrsto malih letakov, ki se jih je delilo po posojilnicah ob uradnih dnevih vlagateljem in posojilojemalcem. Tako je večina čeških kmetov spoznala pomen in dobrote kmečkih hranilnic in posojilnic. Vrhunec popularizacije zadružnih idej pa tvori ustanovitev »Naše Kampeličke«, dvovinarskega mesečnika; list je ustanovil Blažek in se tiska danes v okroglo 140.000 izvodih.

Ogromna organizacija Osrednje zveze zahteva veliko število zdatnih delavnih sil, katere morajo vedno enotno delovati in stremiti za cilje organizacije. Da se ta harmonija uradništva doseže, so se vršile pravilne konference, na katerih so se razpravljale najrazličnejše, zadružništva se tikajoče zadeve. Na teh konferencah je tajnik in pozneje ravnatelj Blažek opozarjal na domače in tuje zadružne vzglede, razpravljaj obširno o novih odredbah in zakonih, kateri so v kaki zvezi z zadružno organizacijo. Na ta način je Blažek vzpodbujal uradništvo k zadružnemu študiju in pisanju zadružnih razprav, na drugi strani pa si je vzgajal strokovno izvrstno podkovane sotrudnike. V kako izborni meri se mu je to posrečilo, se kaže ne le na vztrajnem uradovanju Zveze, temveč tudi v stiku uradništva s članicami in posebno na zadružnih tečajih, katere so imeli uradniki po celem kraljestvu. Na prvih takih tečajih, od katerih je osobiti praški v l. 1900 ostal v dobrem spominu vsem udeležencem, je predaval Blažek osebno; poznejših tečajev po deželi se je mogel vsled nagrudenja dela pri Osrednji zvezi, le tu in tam udeležiti.

Doba, ko se je delovanje Osrednje zveze omejevalo le na revizijo članic, na denarno sporavnavo in nakup blaga za članice, je že davno minila in ravno Blažek se je trudil, da je Osrednja zveza razširila svoj delokrog na vedno več kmetijstvu koristnih panog. Osrednja zveza je danes ena največjih posredovalk za

zavarovanje na življenje in doživetje; ona dela in stremi za konverzijo dolgov s pomočjo deželne hipotečne banke, ona zakrožuje in zлага kmečka posestva, ona dela na zavarovanje živine itd. Osrednja zveza je pravi županski urad za vse članice; ona posreduje podpore in razne dobave. Naravno je, da dá to ogromnega dela; večino aktov reši ali Blažek sam, na vsak način pa vsako rešitev vestno pregleda. Kako zelo pozna Blažek svojo zvezo, kažejo letna poročila Osrednje zveze, ki so njegovo mojstersko delo.

Ker se je Osrednja zveza nepričakovano naglo razvijala v veliko organizacijo, ni mogel Blažek ostati dalje v službi pri deželnem odboru in obenem delati za zvezo; zato je na željo zvezinega odbora l. 1909 definitivno izstopil iz deželne službe.

Delo Blažkovo je našlo kmalu priznanje. L. 1907 je dobil naslov cesarskega svetnika, bil je izvoljen za deželnega poslanca, postal je član državnega železniškega sveta itd.

Želimo mu iskreno še dolgo vrsto let, v blagor njegove ožje domovine, pa tudi v čast in prosep vsega slovanskega združništva v Avstriji.

Dr. Anton Božič:

Obrestna mera pri naložbah kreditnih zadrug.

Te dni je razposlala Zadružna Zveza v Celju na svoje članice okrožnico, s katero se kreditnim zadrugam naznanja, da se obrestna mera za naložbe zniža na $4\frac{1}{2}\%$.

Ta ukrep je v razmerah utemeljen. Dejstvo je, da se je denarno stanje pri kreditnih zadrugah v zadnjih mescih izpremenilo v toliki meri, da imajo sedaj kreditne zadruge zelo mnogo razpoložljive gotovine. Kreditne zadruge, ki so delale v večji meri s tujim, to je izposojenim denarjem, pridejo sedaj v položaj, ta izposojila vrniti in se na ta način oprostiti precej težkega bremena, ki je uplivalo neugodno na vsakoletno bilanco in čisti dobiček, ker so morale te zadruge izposojeni denar po precej visoki obrestni meri obrestovati. Z odplačilom teh izposojil postanejo te kreditne zadruge gibčnejše, močnejše, kar pride zopet v prid njihovim dolžnikom, katerim lahko vsled lastnega razbremenjenja obrestno mero primerno zlajšajo. Poudarjali smo vedno, naj kreditne zadruge z zvišanjem lastnih obratnih sredstev (deležnega

kapitala, rezervnega zaklada) in s pritegnjenjem novih vlog od strani domačih vlagateljev skrbijo za to, da se ojačijo in popolnoma na lastne noge postavijo. Tem kreditnim zadrugam je ravno sedaj, ko vlada tudi pri nas precejšna obilica denarja, dana prilika, da naš nasvet z vso močjo in vztrajnostjo udejestvijo.

Kreditne zadruge, ki so imele že pred vojno večje razpoložljive gotovine, so danes glede naložb tega odvišnega denarja v takem položaju, da za ta svoj denar ne morejo dobiti take obrestne mere, ki bi donasala zadrugam četudi mali zaslužek. Pri teh zadrugah stopi sedaj bolj kakor kedaj poprej v ospredje dvoje važnih vprašanj; kje naj nalagajo denar? in kateri oziri glede obrestne mere naj bodo merodajni?

1.

Kje naj nalagajo kreditne zadruge svoj odvišni denar?

Najvišje stremljenje vsake zadruge mora biti, da ima vedno dovolj razpoložljive gotovine, ki zajamči zadrugi redno izplačevanje hranilnih vlog. Zadruge bi ravno v tem pogledu ne smele priti nikdar v zadrege. Le na ta način si zavodi pridobijo in ohranijo zaupanje vlagateljev, ako so vlagatelji v položaju, vsak čas dobiti od svojih vlog one zneske, katere za svoje redno gospodarstvo potrebujejo. Zadruge so s svoje strani zopet v istem položaju, kakor njeni vlagatelji. Tudi one morajo si biti sveste, da lahko svoj odvišni naložen denar vsak čas realizirajo. Zato ni prav, ako zadruge svoj odvišni denar razposojajo zopet zadrugam na vloge. Kajti v pretežni večini slučajev take vloge niso vsak čas izplačljive, kar je naravno, ker si izposojujejo denar samo one zadruge, ki so v gospodarskih stiskah ali ki same za svoj obrat niso z lastnim premoženjem in z lastnimi vlogami založene. Iz tega sledi načelo, da zadruge druga pri drugi denarja naj ne nalagajo. Drugačno postopanje bodi izjema, ki naj bo dopustna v res izjemnih slučajih. Za denarno izravnavo med zadrugami z odvišnim denarjem in zadrugami s pomanjkanjem lastnega obratnega kapitala so ustanovljene združne zveze. Edino združne zveze naj v resnici to uravnavo izvajajo, kar je tembolj utemeljeno, ker imajo le združne zveze po svojih revizorjih oni vpogled v razmere svojih zadrug, ki omogoča zadostno presojanje kreditavrednosti in kredita-zmožnosti posameznih zadrug. Na tem načelu ne izpremeni ničesar žalostno dejstvo, da so se tozadevno od ene ali druge zveze dolžnosti iste zanemarjale.

Naravno je torej in sledi iz nalog in delokroga združnih zvez, da naj nalagajo kreditne zadruge ves svoj odvišni denar v svoji zvezi kot denarni centrali. Zadržno Zvezo so kreditne zadruge ustanovile ravno iz tega namena, da izvede izravnavo denarja, ljudskega imetja in prenese to imetje iz krajev izobilja v kraje denarnega pomanjkanja v to svrhu, da si slednje navedeni kraji opomorejo. Denar naj rodi sadove tam, kjer ga je v izobilju. Za zadruge pride še drugo načelo v upoštevanje. Zadržna kreditna organizacija je samostojna organizacija, na eni strani kot kmetijska kreditna organizacija z namenom, nuditi kmetu potreben kredit po razmerno ugodnih pogojih, na drugi strani po mestih in trgih kot kreditna organizacija malega in srednjega obrtnika in trgovca z namenom, oskrbeti tema stanovoma kreditno oporo. Zadržna kreditna organizacija se po svojih ciljih, po svojem ustroju in delokrogu bistveno razločuje od organizacije velikega, bančnega kredita. Med bankami in zadržno kreditno organizacijo je konkurenčni boj, akoravno bi ga ne bilo treba, ker bi lahko obe organizaciji druga poleg druge vsaka v svojem delokrogu delovali za napredek gospodarstva. Že iz ozirov na to samostojnost in posebnost zadržne kreditne organizacije in na navedeno konkurenco bi morale posamezne zadruge, da krepijo sebe in celo organizacijo, nalagati ves svoj odvišni denar edino le pri svoji centrali, to je pri svoji Zadržni Zvezi, v kateri so včlanjene.

2.

Ali naj gledajo kreditne zadruge pri nalaganju odvišnega denarja na visokost obrestne mere? Po katerih načelih se je pri naložbi odvišne, razpoložljive gotovine ravnati?

Kreditne zadruge imajo že od nekdaj vkoreninjeno razvado, da gledajo tudi pri naloženem odvišnem denarju na visokost obrestne mere, katero jim zavodi ponujajo za naložbe. Kdor več ponudi, tam se denar naloži. Prevladuje mnenje, da se mora tudi pri razpoložljivi gotovini zaslužiti. Sploh igra vsakoletni zaslužek in čisti dobiček pri posameznih zadrugah veliko ulogo. Pri tveganju za visoke letne dobičke pozabijo posamezne zadruge celo na svoj namen, zaradi katerega so bile ustanovljene. Namesto da bi stavile pri reelnem poslovanju v ospredje človekoljubni, podporni namen, stavijo na prvo mesto kot svojo glavno veliko nalogo velike dobičke, katerih se seveda na drug način ne da dobiti, kakor z neprimerno razliko v obrestni meri med obrestni

za vloge in med onimi za posojila. Ta razlika znaša pri mnogih naših zadrugah, ki velikih dobičkov in zaslužkov niso potrebne, nad $1\frac{1}{2}\%$, med tem ko bi po večini zadostovala $\frac{3}{4}\%$ — 1% razlika ter bi se pri tej razliki še vseeno lepo zaslužilo. Mnogim gotovo ni znano, da se nahajajo celo posojilnice, ki skušajo izhajati brez obrestne razlike med obrestmi za vloge in obrestmi za posojila.

Pri nalaganju denarja ni gledati toliko na visokost obrestne mere kakor v prvi vrsti na **solidnost** zavoda, pri katerem se denar nalaga in na vsakčasno **razpožljivost** naloženega denarja. Kaj pomaga visoka obrestna mera, če se denarja ne more nazaj dobiti, kadar bi ga zavod rabil! Kaj pomaga visoka obrestna mera, če se mora zadruga vsak čas bati izgube! Denar, naložen od vlagateljev in zaupan kreditnim zadrugam, je tuj denar — to si morajo biti funkcionarji zadrug vsak čas v svesti. Z njim se ne sme špekulirati, ampak mora se ga varno ali na posojila ali pa pri centralnem zavodu nalagati. Vsakdanja prikazen je, da oni zavodi, ki so trdni in močni ter zanesljivi, nimajo visoke obrestne mere niti za vloge v tekočem računu niti za stalne vloge. Kot redno merilo za varnost zavoda je nizka obrestna mera za naložbe, — ker kaže, da zavod ne potrebuje denarja oziroma, da ga ima na razpolago in da ima zaupanje vlagateljev, ki mu raje po nižji obrestni meri vloge zaupajo, ker vedo, da je denar varno naložen, kakor pa bi ga nesle v zavode z visokim obrestovanjem, ki navadno ravno zaradi tega visoko obrestujejo, ker rabijo denar za svoje obveznosti. Kot primer navedem »Glavno posojilnico v Ljubljani«. Dajala je za časa svojega poslovanja pred konkurzom za naložbe po $5\frac{1}{2}\%$ do 6% , ker je denar nujno rabila za plačila meničnih dolgov in ga ni mogla na drug način dobiti, kakor z visoko obrestno mero. Na ta način je ta zadruga zvalila mnogo drugih zadrug, da so jej denar zaupale, pozneje pa so prišle v izgube. Enakih primer bi lahko navedel še več. — Ti dogodki bi naj naše zadruge že vendar enkrat izučili.

3.

Iz teh izvajanj slede torej sledeči **nauki** :

Zadruge naj gledajo, da izposojila iz prejšnjih časov vrnejo in delajo kolikor mogoče z lastnim obratnim kapitalom ter z njim zaupanimi naložbami vlagateljev.

Zadruge naj skrbijo, da bodo imele vedno dovolj razpolož-

ljive gotovine, ker si le na ta način pridobijo zaupanje vlagateljev in možnost takojšnjega izplačevanja zaupanih vlog.

Svoj odvišni denar naj nalagajo kreditne zadruga pri svoji centralni organizaciji, pri svoji Zadrुžni Zvezi. Podpirati in krepiti lastno organizacijo je dolžnost vseh včlanjenih zadrug.

Pri nalaganju odvišnega denarja naj gledajo zadruga ne na eventuelni zaslužek in ne na visokost obrestne mere, ampak na solidnost zavoda in vedno razpoložljivo naložene gotovine. — Zavodi, ki obrestujejo naložbe z visoko obrestno mero, navadno niso priporočljivi. Izjeme se seveda najdejo.

Kar zadeva celjsko Zadrुžno Zvezo, naj za članice pripomnim, da se je celjska Zadrुžna Zveza v vsakem oziru konsolidirala. Ves izposojen denar je vrnjen, članicam posojen denar je varno naložen in se izgub ni bati, razpoložljiva gotovina Zadrुžne Zveze je pa danes tolika, da lahko Zadrुžna Zveza ugodi vsak čas vsem zahtevam svojih članic. Izvidi se to tudi iz polletne bilance Zadrुžne Zveze, ki se bo objavila. Na popolni varnosti in likvidnosti pri Zadrुžni Zvezi naloženega denarja ni več dvomiti.

Solidarnost in tesna organizacija zadrुžništva je posebno sedaj v vojnem času nujno potrebna. Zadrुžništvo bo — to je gotovo — vojno mnogo boljše in ugodnejše pretrpelo, kakor katerikoli drugi denarni zavodi; potrebno je pa ravno sedaj, da da zadruga svoje Zveze oklenejo: le v tesni organizaciji, v skupnem delu je moč.

Dr. Anton Božič:

Ali naj dajejo kreditne zadruga v vojnem času posojila?

Ob času denarne krize, ki je vladala pred vojno in pozneje po izbruhu vojne so kreditne zadruga izposojevanje denarja zadrुžnikom do malega ustavile. Le tu pa tam se je pri velikih zadrugah dalo kako posebno varno posojilo. Pa kakor povdarjano, so bila ta posojila redke izjeme.

Svetovna vojna, ki se je iz spora med Avstrijo in Srbijo razvila, je dogodek, katerega učinkov in posledic ni bilo mogoče presoditi. Še danes nam manjka podlaga zato, da bi se moglo točno in določno povedati, kaka gospodarska ureditev bo potrebna in bo se izvršila po končani vojni.

Splošno se je ob začetku vojne sodilo, da bo nastopilo splošno pomanjkanje denarja. Pričakovalo se je, da bodo vlagatelji vsled nevednosti, nepreudarnosti in strahu pri kreditnih zavodih vloge vzdigali in da bodo zadruga morale imeti za izplačilo vlog pripravljene velike svote, katerih bi se po porabi razpoložljivih sredstev ne dalo drugače dobiti kakor z izterjanjem posojil. Izterjevanje posojil bi seveda zmedo še povečalo in gospodarski položaj zadružnikov poslabšalo.

Danes lahko s sigurnostjo ugotovimo, da se niti eno niti drugo ni uresničilo. Nismo dobili niti pomanjkanje denarja, niti niso vlagatelji pritisnili na kreditne zadruga, ampak nasprotno: denarja je tudi med kmečkim ljudstvom precej, ker se pridelki z lahkoto in precej dobro prodajo, in vlagatelji denar nalagajo mesto da bi ga vzdigovali. Slednja prikazen daje našim kreditnim zadrugam najlepše spričevalo o solidnosti in o zaupanju, katerega med ljudstvom uživajo.

Poudariti se mora, da leži mnogo denarja v rokah kmečkega ljudstva, ker se še mnogi ne morejo odločiti, da bi zanesli denar v kreditne zadruga. Kriva temu je neutemeljena bojazen in nevednost. Ljudje mislijo, da bo denar prišel pri zadrugah ob vrednost; ne pomislijo pa, da do tega sploh priti ne more, in če bi do kaj enakega prišlo — kar je izključeno — potem vendar zadene izguba ravno tako tistega, ki ima denar v žaklju, kakor tistega, ki ga ima v posojilnici, hranilnici ali banki. In vendar je tisti, ki imar denar v zavodu naložen, na boljšem od onega, ki ga hrani doma. Ne oziraje se na to, da vlagatelju denarja ni mogoče ukrasti, da ga ne more izgubiti itd., je on na boljšem zaradi tega, ker mu denar v posojilnici nese obresti in se množi, denar v nogavicah je pa brezploden, mrtev.

V kreditnih zavodih so danes skoraj brez izjeme računi vlog mnogo višji kakor so bili l. 1913. Število vlog in skupna svota vložnega denarja se je pomnožila.

Zavodi imajo sedaj priliko se konsolidirati in si nabrati toliko razpoložljive gotovine, kolikor bodo po treznem prevdarku rabili po končani vojni.

Oni zavodi pa, ki so se v tem pogledu že oskrbeli, naj novih hranilnih vlog ne zavračajo, ampak naj primeren del teh vlog naložijo pri svoji Zadružni Zvezi, primeren del pa naj na novo posojujejo kreditavrednim in kreditazmožnim zadružnikom na kratko dobo in na ta način, da lahko nova posojila v kratkem času zopet izterjajo.

Dajati važna posojila v vojnem času je naravnost dolžnost onih kreditnih zadrug, ki imajo dovolj razpoložljivih sredstev. Mnogi zadružniki so prišli vsled vojne ali drugih nesreč v gospodarske stiske, in so primorani najeti posojilo, da vzdržijo svoje gospodarstvo. Dolžnost vseh činiteljev je, skrbeti za to, da posebno oni gospodarji, kateri so bili poklicani v vojno službo, doma ne trpe škode. Preprečiti je treba, da bi v sedanjem vojnem času prišle kmetije na dražbo in v roke špekulantom ali tujcem, ki segajo po naši lepi, rodovitni zemlji. Mnoge dolžnike preganjajo zasebni upniki ravno v namenu, napraviti iz nesreče dolžnika profit za sebe. — Kmetom je vzela vojaška oblast konje in vprego. Plačala je sicer vrednost, pa vsled večjih cen za vse potrebščine kmet mnogokrat za isti od vojaške oblasti dobljen denar teh potrebščin (vozov, konjev, volov itd.) z nakupom nadomestiti ne more ter je primoran, najeti posojilo. V vseh takih in enakih slučajih naj zadruge s kratkodobnimi, ne visokimi, varnimi posojili — to je na vknjižbo na zemljišče ali na dobre poroke — priskočijo zadružnikom na pomoč.

Naše kmetijsko gospodarstvo kredit neobhodno potrebuje in brez njega izhajati ne more, temmanj sedaj v vojnem času.

Opozarjam pa ponovno kreditne zadruge, da morajo pri dajanju novih posojil na dvoje posebno paziti: prvič, da omejijo nova posojila na najnujnejše in najpotrebnejše slučaje proti res dobremu jamstvu, drugič, da strogo pazijo na svojo vsakčasno likvidnost, ki z dajanjem posojil na noben način ne sme trpeti, da torej dajejo mala, kratkodobna, vsak čas izterljiva posojila (n. pr. na menice oz. na kratek čas izpostavljena dolžna pisma).

Naše hranilnice in posojilnice v vojnem času.*

III.

S skupnim nakupom in prodajo se pečajo naše zadruge do sedaj vrlo malo. Mogoče bodo baš bridke izkušnje sedanje vojne in njenih posledic odprle marsikateremu zadružniku oči

* „Ustředni jednota českých hospodářských společenstev“ v Prazi je izdala v posebni knjižici celi niz nasvetov hranilnicam in posojilnicam za čas vojne. Sodimo, da bode izvleček iz te knjižice tudi našim posojilničarjem dobro došel.

ter bode uvidel, koliko ceneje se da kupiti umetno gnojilo, gospodarski stroji, žito vseh vrst, močna krmila, galica in perocid, moka in premog potom naših denarnih in gospodarskih zadrug, ki gledajo na to, da dobe njihovi člani dobro blago in si zaračunavajo le malenkostno odškodnino za kritje gotovih izdatkov in slučajnih izgub. Celjska Zadružna Zveza se peča od leta do leta v večjem obsegu z dobavo preje imenovanega blaga za svoje članice — na splošno zadovoljnost zadružnikov. Opaža pa se, da je za skupen nakup n. pr. umetnih gnojil, močnih krmil in žita več razumevanja na Primorskem in na Kranjskem ko na Štajerskem. V vojnem času se mora sicer boriti skupen nakup blaga z velikimi težkočami; manjka vagonov, na železnicah so prometne ovire, istotako na pošti; blaga se dobi manj in po visokih cenah; mnogokaj se je rekviriralo, tako, da je mogoče naročila izvrševati le z velikimi težavami. Vse to naj upoštevajo članice, ki naročajo pri Zadružni Zvezi v tem času potrebščine za svoje zadružnike. Zlasti naj to upoštevajo oni zadružni funkcionarji, ki vodijo posle skupnega nakupa in naj pojasnujejo položaj nestrpljivim odjemalcem.

Vodenje blagovnih računov bode sedaj precej težaven, ker je veliko naročnikov blaga šlo na vojno. Zlasti bo težava tam, kjer se je dajalo na up — proti izrecnim našim navodilom in proti zdravim trgovskim načelom. Kjer se še to ni zgodilo, se naj napravijo takoj natančni izpiski vseh blagovnih terjatev; moratorij je s tem mescem pri kraju in ne ovira ničesar, izterjanja pri takih odjemalcih, ki so ostali doma. Ako bi jeden ali drugi dolžnik na vojni padel, se postopa s terjatvijo na blagu ravno tako kakor smo opisali glede neporavnanih posojil v članku »Prijava terjatev k zapuščini« v št. 6. letošnjega letnika »Zadruga« str. 99 in sl. Nadzorstvo ima nalogo, da nemudoma vse račune blagovnega prometa podrobno pregleda in poskrbi, da se bo vse spravilo kolikor mogoče v red. Hranilnica in posojilnica mora biti v svojem okolišu najvzornejši gospodar.

Vsled odhoda posojilničnih funkcionarjev k vojakom bo prevzel marsikje **odgovornosti polno službo blagajnika** popolnoma nov mož, ki še posojilničnih knjig nikoli ni vodil in mu bo ta opravek povzročal precejšnje težave. Poleg poduka iz knjig in našega strokovnega časopisa mu damo ta najenostavnejši nasvet: v vsaki dobro vodeni posojilnici bodo novemu blagajniku najboljši voditelj in vzor stari zapiski. Novega pride le malo, spreminjajo se le imena in številke. Glavna stvar je, da se vsak prejemek in vsak izdatek takoj pravilno vpiše v blagajniški dnevnik in se

prenese na odgovarjajoče račune v glavnih knjigah. Zaostalih naj ne bo nikoli! V knjigah se mora vselej vse zapisati s črnilom, čitljivo in snažno; jeden zapis naj sledi drugemu, izpuščati se ne sme nobene vrste. Blagajnik naj se vsede k zapisovanju v knjige vselej s snažnimi rokami, mirno glavo in dobrim peresom. Delo se naj opravlja zbranega duha, da ni potem v knjigah grdih in motečih popravkov. Vsak zapis v blagajniški dnevnik naj obsega: dan plačila, ime in stanovanje plačnika, znesek, namen plačila ali izplačila. Če se kaj popravlja, se naj popravi tako, da knjige ne izgube pravico svedočbe pred sodnijo. Napačna številka in ime se naj enostavno prečrta, vendar tako, da se še vedno lahko bere, kaj se je prečrtalo; radiranje, draparije in prepisovanje števil in imen ni dovoljeno. V slučajih, da bi bile tudi cele strani napačno spisane, ni dovoljeno listov iztrgati.

Eno še polagamo na srce vsakemu blagajniku: to je **skupno uradovanje** z enim ali drugim udom načelstva; naj si nikoli ne nakopava odgovornosti za samostojno nekontrolirano uradovanje.

V sedanjih nemirnih in spremenljivih časih naj se posebno dobro spominjajo svoje važne naloge v zadrugah **nadzorstva**. Na novo izvoljene, kakor stare člane nadzorstva nujno opozarjamo na to, da jih zadene odgovornost za solidno in točno poslovanje posojilnic, kakor tudi drugih zadrug. Ako morajo člani nadzorstva izvršiti domačo revizijo večkrat že v mirnih časih, najmanj dva do trikrat v letu, je potrebno nadzorovanje združnega poslovanja tembolj sedaj v vojni, ko se je število uradništva pri Zadrugi Zvezi skrčilo skoraj na enega samega moža, ki je tudi obenem združni revizor. Pogoste nenapovedane revizije se sedaj ne dajo redno izvrševati, vrhu tega so se pa tudi v posameznih zadrugah menjali najvažnejši funkcionarji.

Posebno pa naj pazijo nadzorstva na sledeče: 1. Da se točno drže predpisi za kontrolo blagajne. Naj se redno uraduje, ključni od blagajne naj bodo pravilno razdeljeni, naj bi vselej uradovala vsaj dva člana načelstva. 2. Paziti se mora, da načelstvo izvršuje v pravilu predpisane dolžnosti. 3. Nadzorstvo mora pregledati vse zadolžnice in sploh natančno pretresti vse terjatve zadruge in prevdariti, če ni katera ogrožena, da se store pravočasno vsi potrebni koraki. Naj se pazi tudi na izplačevanje hranilnih vlog po načelih kakor smo jih omenili v poprejšnjem članku, da ne bo samovoljnosti ali enostranosti.

Dr. Anton Božič:

O bodoči preskrbi avstrijskega prebivalstva z žitom in moko.

Eno najvažnejših vprašanj svetovne vojne je preskrba prebivalstva z žitom in moko. Znano je, da je uvoz žita in drugih življenskih potrebščin iz tujine za Avstro-Ogrsko in za Nemčijo vsled vojnih dogodkov skoraj izključen. Obe državi navezani ste glede preskrbe prebivalstva na lastni pridelek. Naloga državnega vodstva je, da lastni pridelek porazdeli, porabo na neobhodno potrebo zmanjša ter oskrbi z živili tudi one kraje in dežele, v katerih je lastni pridelek za preskrbo prebivalstva nezadosten.

Preskrbljeno je, da bodo v Avstro Ogrski dosedanje zaloge žita in moke do nove žetve popolnoma zadostovale. Za bodočnost je pa treba že sedaj pred žetvo vse potrebno ukreniti, da bomo mogli z letošnjo žetvo (1915) izhajati do žetve prihodnjega leta (1916).

Po temeljitih posvetovanjih raznih gospodarskih osrednjih organizacij je izdala avstrijska vlada na podlagi § 14 državnega osnovnega zakona od 21. decembra 1867, drž. zak. št. 141 cesarsko naredbo od 21. junija 1915, drž. zak. št. 167, s katero se naj zasigura preskrba prebivalstva z žitom in moko.

Najvažnejše določbe

te naredbe so sledeče:

I.

Zaplemba.

Žito žetve leta 1915, in sicer pšenica, rž, ječmen, ajda, oves in kuzuza, je s tem trenutkom, ko se požanje, v korist države zaplenjeno. Isto velja glede žita in žitnih izdelkov (moke), ki se nahajajo na dan 15. avgusta t. l. pri posameznikih; izvzeto je le žito in moka, ki je v rokah vojaške uprave ali v rokah vojnega žitnega obratnega zavoda.

Posestniki zaplenjenih pridelkov imajo dolžnost, skrbeti za to, da se ti pridelki ohranijo.

Zaplemba ima ta učinek, da se ne sme zaplenjenih pridelkov ne predelati, ne porabiti, pokrmiti ali prostovoljno ali izvršilnim potom prodati, v kolikor to ni dopustno po predpisih te cesarske naredbe.

II.

Vkljub zaplembi smejo podjetniki kmetijskih obratov (kmetovalci, najemniki kmetijskih posestev) porabiti toliko pridelkov (žita in moke), kolikor smejo po obstoječih predpisih porabiti za prehrano sebe in svojcev všteti delavce in nastavljenice, katerim so dolžni dajati hrano ali žito in moko kot plačilo, dalje toliko, kolikor po predpisih potrebujejo za setev, od ovsa in onega žita, ki kot odpadek pri mlačvi za zmletje ni sposobno, pa pokrmiti samo toliko, kakor je po posebnih odlokih predpisano.

Mlini smejo zmleti ono žito, katero jim izročijo kmetijski podjetniki v zmislu predstojajočih določb.

III.

Splošne določbe o uporabi zaplenjenega žita (moke) izda ministerstvo za notranje zadeve, ki se pri izvedbi teh predpisov poslužuje vojnega žitnega zavoda.

O uporabi žita in žitnih izdelkov (otrobi) za krmljenje pa izda posebne predpise poljedelsko ministerstvo.

IV.

Zaplenjeno žito in moko prevzame vojni žitni zavod. Ta se pri prevzetju poslužuje podružnic, katere se bo ustanovilo v posameznih kronovinah.

Zavod je primoran, kupiti vso žito, katero se mu v prodajo ponudi. Nasprotno so posestniki žita in moke dolžni, prodati in izročiti vso žito in moko, ki jim preostaja nad ono množino, katero smo označili pod točko II.

Zavod mora plačati blago v gotovini takoj pri prevzetju. Ako zavod blaga takoj pri sklepu kupčije ne prevzame, mora izročiti prodajalcu pri sklepu kupčije najmanj 50 odstotkov kupnine na račun, ostanek pa plačati pri prevzetju.

Prevzemne cene določi minister za notranje zadeve v sporazumu z poljedelskim, trgovinskim in finančnim ministrom.

V.

Zaplemba neha s pravilno uporabo, s prisilnim odkupom ali s tem, da se izreče blago (žito in moka) za zapadlo.

VI.

Popis zalog.

* Minister za notranje zadeve sme vsak čas odrediti popis zalog žita in moke v vseh ali samo v posameznih kronovinah.

Vsakdo, kdor ima žito ali moko v svoji shrambi, je po zakonu dolžan, svoje zaloge na uradno določeni dan napovedati oni oblasti, v katere okrožju se zaloge nahajajo. Ako se nahajajo dotični dan zaloge na potu (transportu), jih mora napovedati prejemnik v treh dneh po prejemu.

Popis se ima izvršiti po občinah na podlagi prijavnih listov. Izpolnjene prijavnice je predložiti popisovalni oblasti, ki se mora o pravilni izpolnitvi prijavnice prepričati in jih po potrebi dopolniti.

Popisovalna oblast napravi potem izkaze za vsako občino posebej in potem za vse občine enega okraja skupaj.

VII.

Pri podpisu zalog in pri pregledu prijavnice sodelujejo zaupni možje, katere imenuje politična oblast. Vsakdo je dolžan, ta posel prevzeti, ako se ga imenuje. Posel je brezplačen.

Isto velja glede članstva v posvetovalni in aprovizacijski komisiji.

VIII.

Ako kdo ne prijavi cele zaloge, se ga kaznuje s tem, da se izreče neprijavljena zaloga v korist države za zapadlo, to se pravi, državna oblast odvzame dotičniku zalogo brez vsake odškodnine.

IX.

Ureditev uporabe.

O tem, kako se naj uredi uporaba novega žita in žitnih izdelkov, bo izdal minister za notranje zadeve posebne predpise. V sporazumu s poljedelskim, trgovinskim in finančnim ministrom bo določil minister za notranje zadeve tudi cene, po katerih bo vojni žitni zavod žito naprej oddajal.

Podrobne odredbe o uporabi žita in moke bodo izdale deželne politične oblasti.

Pri teh odredbah se sme poslužiti oblast posebnih izvedencev ali posebnega stalnega sveta.

X.

Politična deželna oblast, in z pooblaščenjem oblast ali občina, kateri je deželna oblast podrobno ureditev uporabe poverila, ima določiti tržno ceno za podrobno prodajo in sme urediti oddajo kruha in moke tako, da se dobi isto le pri gotovih oddajnih mestih in v gotovih množinah, ob gotovem času in proti izkaznici, sme tudi odločiti, da se peče kruh samo ene vrste in sme tudi sicer izdelovanje in prodajo kruha podvreči posebnim predpisom.

XI.

Mlačva, shramba in semletje žita.

Vsak posestnik žita je dolžan poljske pridelke izmlatiti. Ako tega pravočasno ne stori, sme oblast žito izmlatiti na njegove stroške in na njegovo nevarnost in sme uporabiti v to svrhu njegove gospodarske prostore in njegova obratna sredstva (stroje).

Na uradni poziv so mlini dolžni, žito shranjevati in zmleti. Stroške za shrambo in zmletje določi oblast.

Mlini, ki meljejo žito poljedelcem, morajo voditi od 1. julija 1915 posebne zaznambe, iz katerih mora biti razvidno ime in bivališče lastnika žita, vrsta in množina istega, množina zmletka (moke) in dan izročitve.

Oblast sme za shrambo zalog določiti in prevzeti skladišča; posestniki mlinov, skladišč in sušilnic so dolžni, dovoliti oblastvenemu pooblaščenцу vstop v skladišča in mu iti pri poizvedbah na roko.

XII.

Prisilne odredbe.

Ako se brani posestnik zalog žita in žitnih izdelkov, prodati jih vojnemu žitnemu zavodu, ali pa ako bivališče upravičenca teh zalog ni znano, izreče oblast dolžnost prodaje in zaukaže prisilno izročitev blaga. Tak razsodek velja zoper vsakogar, ki ima do zalog pravice.

Ako pride do zasilnega odvzetja, je odtegniti od nakupne cene 10 odstotkov.

V slučajih, kjer bivališče lastnika ali upravičenca zaloge ni znano, ali v slučajih, kjer naj služi kupnina za pokritje zahtevkov tretjih oseb iz njihovih stvarnih pravic, se mora kupnina položiti pri sodišču.

XIII.

Kazenske določbe.

a)

Zaradi prestopka kaznujejo sodišča z zaporom od enega tedna do šestih mesecev:

1. one, ki v svoji posesti ali v svoji shrambi se nahajajoče zaloge žita in žitnih izdelkov oblasti prikrijejo;

2. one, ki zaplenjene zaloge žita in žitnih izdelkov poškodujejo, odstranijo ali brez dovoljenja predelajo, pokrmijo ali odprodajo;

3. one, ki za seme določeno in pridržano žito na drug način in ne za setev uporabijo.

Poleg zaporne kazni se sme naložiti denarna kazen do dvatisoč kron.

4. Kdor zakrivi pod 1 do 3 navedena kaznjiva dejanja na zalogah, katerih vrednost znaša nad 500 K, ta je kaznovati zaradi pregreška s strogim zaporom od enega meseca do enega leta. Poleg zaporne kazni se sme izreči denarna kazen do 20.000 K.

b)

1. Kdor pri popisovanju zalog ne izroči zahtevanih popisovalnic do oblastveno določenega obroka, ali kdor se brani nastavljenega vprašanja odgovoriti ali kdor jih neresnično odgovori;

2. kdor oblastvenim pooblaščenecem zabrani vhod v svoja obratovališča, skladišča in druge prostore ter vpogled v gospodarske in obratne knjige ali kdor se brani, dati podatke ali kdor da neresnične podatke, se kaznuje od sodišča zaradi prestopka z zaporom od treh dni do treh mesecev ali z denarno kaznijo od dvajset do dvatisoč kron. Poleg zaporne kazni se sme izreči denarna kazen do dvatisoč kron.

c)

1. Kdor se brez tehtnega razloga brani, prevzeti posel zapupnega moža, izvedenca ali člana posvetovalnega sveta ali aprovizacijskega (preskrbovalnega) odseka, ali kdor se brez tehtnega vzroka brani že prevzeti posel naprej opravljati;

2. kdor privatne razmere ali obratne skrivnosti posestnikov zalog, ki so mu postale povodom izvrševanja svoje službe znane, neupravičeno izda, se kaznuje od oblasti (deželna pol. oblast ali autonomno mesto) z denarno kaznijo do pettisoč kron ali z zaporom do šestih mesecev.

d)

Vsi drugi prestopki te cesarske naredbe in predpisov, ki na podlagi te naredbe izidejo, se kaznujejo od oblasti (dež. pol. oblast, autonomno mesto) z denarno kaznijo do dvatisoč kron ali z zaporom do treh mesecev, pri obtežilnih okolščinah z denarno kaznijo do pettisoč kron ali z zaporom do šestih mesecev.

e)

V slučaju obsodb po točkah *a* in *d* (§§ 32 in 35 te ces. naredbe) se lahko izreče izguba obrtne pravice.

Zdelo se mi je potrebno, podati vsaj najvažnejše določbe te cesarske naredbe, da se vedo naši zadržniki ravnati in svoje ljudi in prijatelje podučiti. Vojna nalaga tudi onim, ki so ostali doma, posebne težke dolžnosti. V prospeh celokupnosti ie vsakdo dolžan, te dolžnosti natančno in brez obotavljanja izpolnjevati, že iz splošnih interesov, ne oziraje se na kazen, ki mu preti.

*

13. julija je izšla naredba, ki določa cene žitu pri prevzetju. Cene imajo veljati do žetve l. 1916 in znašajo: za pšenico ali ajdo 34 K, za rž 28 K, za ječmen za varjenje 28 K, za ječmen za krmo 26 K, za oves 26 K. Cene semenskega žita bo določila posebna naredba. Če se bo pšenica prevzela pred 16. septembrom 1915, rž pred 16 avgustom 1915 in oves pred 1. oktobrom 1915, se bo dalo še posebno doklado, ki znaša za meterski stot: 1.) pri pšenici v času do 31. julija 1915 4 K, v času do 15. avgusta 1915 3 K, do 31. avgusta 1915 2 K, do 15. septembra 1915 1 K; 2.) pri rživčasu do 31. julija 1915 2 K, do 15. avgusta 1915 1 K; 3.) pri ovsu v času do 15. septembra 1915 1 K. Cena se razume od nakladalne postaje. Naredba stopi takoj v veljavo. Z dokladami preko cene pri prevzetju se hoče spodbuditi kmetovalce k naglejši mlačvi. Pri posvetovanju ravnokar objavljenih žitnih cen se je tudi zelo natanko preračunavalo cene moke, vendar se pa njihovih števil ne more še smatrati za končno-veljavne. Vendar se javnost lahko pomiri, da se bo cena za konzum širokih ljudskih plasti posebno važnih, zlasti za izdelovanje kruha služečih vrst moke, znatno znižala. Proti morebitnim poizkusom prekoračenja teh cen, kar se je žal zadnji čas često dogajalo, se bo nastopilo z največjo strogostjo. Glede bodoče kakovosti moke je že sedaj gotovo, da se bo v nekaj tednih ustavilo primešavanje nadomestnih mok in v promet pride samo nezmešana fina moka. Na nakladalni postaji bodo tedaj znašale avstrijske cene s prikladami: pri pšenici do 31. julija 38 K, do 15. avgusta 37 K, do 31. avgusta 36 K, do 15. septembra 35 K, od 16. septembra pa do nove žetve 1936 34 K; pri rži do 31. avgusta 30 K, do 15. avgusta 29 K, od tedaj do prihodnje žetve 28 K; za ječmen se ne bo dovoljevalo doklad ali nagrad za pospešeno mlatev, pač pa bo 15. septembra padla cena ovsu za 1 K, od 27 K na 26 K. Ogrska pšenica pa je dražja; v času od 22. do 31. julija bo cena K 39'50, do 10. avgusta K 38'50, do 21. avgusta K 37'50, po 21. avgustu K 36'50.

Dr. Leo Brunčko:

Pretiravanje tržnih cen in najvišji sodni dvor.

Nek kmečki gospodar je bil obtožen, da je koncem svečana ali začetkom sušca t. l. za krompir, torej vsakdanje živilo, zahteval od svojega odjemalca 15 K od 100 kg. Obsodba se je glasila na 14 dnevni zapor in globo po 40 K, v slučaju neizterljivosti na daljnih 4 dni zapora ter povračilo stroškov kazenskega postopanja. Kakor se je tekom razprave dognalo, je namreč obtoženec nekomu prodal 1000 kg krompirja po 10 K od 100 kg ter zahteval poleg tega še pri 100 kg za prebiranje in dovoz k železnici 5 K. Prvi sodnik je utemeljeval krivdorek s tem, da je obtoženec s zahtevanim poviškom po 5 K za prebiranje in dovoz na niti 3 km oddaljeni kolodvor hotel očitno le prikriti prekoračenje najvišje cene. Ker pa je potemtakem zahteval v resnici 15 K za 100 kg, je prekoračil najvišjo ceno za dve tretjini, in jo tako v zmislu § 7 ces. naredbe z dne 1. avg. 1914, št. 194 očitno pretiral.

Zoper to obsodbo je vložil obtoženec vzklic ter bil oproščen. V razlogih pravi vzklicno sodišče, da so v smislu naredbe glede najvišjih cen krompirja stroški prebiranja in dovoza na železnico sicer res že v najvišji ceni sami zapopadeni, da pa so gospodarske spremembe, posebno pa še splošno podraženje živil to naredbo že davno prehiteli in da se torej na njo v tem slučaju, ker je obtoženec krompir prodal začetkom marca, ne kaže sklicevati. Tržna cena sicer ni merodajna, odločujejo le stroški nabave (nakupa, dovoza), toda vedno je dvomljivo, ali je obtoženec sploh imel slabi namen zahtevati pretirano ceno, kajti kupec zoper ceno ni ugovarjal.

Na ničnostno pritožbo, vloženo po generalni prokuraturi, je kasacijski sodni dvor z razsodbo z dne 15. junija 1915 predvsem izrekel, da se je z izpodbijano sodbo vzklicnega sodišča kršil zakon. Že postopanje druge inštanice — pravi najvišje sodišče — je pomanjkljivo, ker ni naveden sploh nobeden razlog za primernost poviška po 5 K niti za trditev, da je naredba glede najvišjih cen vsled razmer že zastarela in ker se ni ugotovilo, kakšni so bili obtoženčevi stroški nabave in kolik navadni njegov dobiček pri krompirju pred izbruhom vojske. Pa tudi ne glede

na to je izrek vzklicnega sodišča pravnopomotem in sicer iz sledečih razlogov.

Pravnopomotna je izpodbijana sodba že zato, ker smatra naredbo glede najvišjih cen z dne 19. decembra 1914, št. 345 kot zastarelo in torej ne več veljavno. Ta po zimi 1914 izdana naredba upošteva seveda zadnji pridelek krompirja iz jeseni 1914 in določuje tudi stroške prebiranja in dovoza v najvišji ceni. Obtoženec pa je ta koncem svečana ali začetkom sušca 1915 prodani krompir brez dvoma pridelal v jeseni 1914 in se zaradi tega ne more misliti, da so se njegovi tozadevni stroški nabave tekom zime 1914/15 zvišali. Z ozirom na to ne more torej biti govora o kaki zastarelosti naredbe vsled splošne druginje in ostane zato za presojo vprašanja, ali so se zahtevale pretirane cene, slej kot prej merodajno dejstvo, da je obtoženec nabavne in dovozne stroške že itak vsebujočo najvišjo ceno prekoračil.

Za kaznivost dejanja je vsekakor zahtevati, da se izvrši v slabem, zlobnem namenu oziroma sploh namenoma. Toda tak namen je že dan, če prodajalec za svoje blago zahteva cene, ki so z ozirom na njegove nabavne (nakupne, dovozne itd.) stroške očitvidno pretirane. Poskočitev cen ali splošno podraženje v gotovem okraju na tej očitvidni pretiranosti ne spremeni ničesar niti v objektivnem niti v subjektivnem pogledu, če gre za blago, katero je prodajalec imel že pred sprememljenimi razmerami. Nasprotno mnenje bi imelo za posledico, da bi vsak, kdor se kratkomalo pridruži splošnemu izrabljanju po vojski povzročenih izrednih razmer in zahteva prepotrebna živila itd. pretirane cene, odšel brez kazni, samo zato, ker je več storilcev. Vprašanje glede očitvidne pretiranosti v cenah se mora objektivno kakor subjektivno presojati le po razmerah posameznega prodajalca in po njegovih lastnih nabavnih stroških brez ozira na eventuelno tudi podraženje tozadevnega blaga.

Ali je bil kupec pri iljen po splošni druginji, s zahtevano ceno zadovoljen, je brez pomena. § 7 navedene naredbe nima v mislih le varstvo interesov posameznega kupca, temveč v mnogo večji meri varstvo splošnih interesov, ki so vsled posameznih prodaj po očitvidno pretiranih cenah ogroženi, kajti iz posameznih slučajev izkoriščanja nastane lahko za vse veljavno pravilo. Posameznik se mora javnim interesom ukloniti in ne sme zlorabljati silo drugih v svoj prid; ravna-li proti temu,

zahteva namenoma očitvidno pretirane cene, pri čemur je vseeno, ali zahtevajo take cene tudi drugi in ali jih kupci pod pritiskom razmer plačujejo.

Sestava računskih zaključkov tekom vojne.

Skupna ministerska odredba z dne 28. junija 1915,
drž. zak. št. 181.

Na podlagi cesarske odredbe z dne 10. oktobra 1914, drž. zak. št. 274 se odreja kakor sledi:

§ 1.

(1.) Trgovci, trgovske družbe, pridobitne in gospodarske zadrage ter druga podjetja, ki morajo polagati javno račune, s sedežem v Galiciji, Bukovini, Dalmaciji, na Primorskem in v področju okrožnih sodišč v Roveretu in Tridentu, so do 31. decembra 1915 oproščena dolžnosti za položitev računskega zaključka ali bilance.

(2.) Trgovcem in podjetjem v odstavku 1 označene vrste lahko upravne oblasti na utemeljen predlog podaljšajo rok za sestavo računskega zaključka (bilance), tudi če

- a) nimajo v odstavku 1 označenih pokrajinah svojega bivališča (sedeža), ampak le glavno obratovališče ali če
- b) imajo v sosednih, bojišče meječih krajih svoje bivališče (sedež) in glavno obratovališče in konečno če
- c) imajo svoje trgovske posle večji del v carinskem inozemstvu in tam tudi znatne dele svojega premoženja.

Podaljšavo roka dovoli za zavarovalnice ministerstvo notranjih zadev, za banke in druge denarne zavode finančno ministerstvo, za rudokope ter sorodna podjetja ministerstvo javnih del, za železnice železniško ministerstvo, za druga podjetja in trgovce trgovinsko ministerstvo.

§ 2.

(1.) Za odobrenje računskega zaključka imajo delniške družbe, družbe z omejeno zavezo, pridobitne in gospodarske zadrage ter vsa druga podjetja, ki so zavezava polagati javne račune, odprt rok do 31. decembra 1915.

Ministerstvo za notranje zadeve dovoli lahko v sporazumu s pristojnimi ministerstvi podjetjem, označenim v odstavku 1, da prekoračijo statutarična določila o sklicanju, za sklepanje o bilanci določenega organa (občnega zbora ali dr.), dalje da lahko prekoračijo v odstavku 1 označena podjetja določila glede sklepčnosti, glede naznanja občnega zbora itd., v kolikor je vse to zaradi vojne onemogočeno.

§ 3.

Ta odredba stopi v veljavo z dnevom razglasa.

*

Za nas pridejo v tem oziru vpoštev zadruga na Primorskem. Kolikor nam je znano, je večina tamošnjih naših članic občne zbere že v redu opravila in ima računске zaključke za l. 1914 že izdelane in potrjene. Izostali ste le ena ali dve mali zadrugi, ki ne ležita neposredno ob bojišču in ki se pa nedvomno tudi ne bodeta poslužili roka do 31. decembra, da spravita svoje računске zaključke in svoj občni zbor v red

Zadružne in razne gospodarske vesti.

Sodelovanje Zadružnog saveza v Spljetu pri preskrbovanju Dalmacije z živili. Pred kratkim se je vršila načelstvena seja Zadružnog saveza v Spljetu, katere se je udeležil tudi dalmatinski namestnik grof Attems. V seji se je razpravljalo o potih in sredstvih za preskrbo dalmatinskega prebivalstva z živili. Dalmatinska zadružna zveza sodeluje namreč že dalje časa pri vladni preskrbovalni akciji glede živil za celo deželo. Bilo bi umestno, da bi se tudi drugod zadružne organizacije k takim akcijam pritegnile.

Umetna gnojila za jesen je treba brez odloga naročiti. Vočigled pomanjkanja železniških voz in prometnim težkočam se bode itak vsako naročilo zavleklo. Dobilo se bode le tista umetna gnojila, ki jih izdelujemo v Avstriji in še ta v manjši meri. Kdor bo naročil malo kasneje, sploh ne bode nič več dobil. Opozarjamo članice Zadružne Zveze v Celju, da se dobe pri Zvezi umetna gnojila na debelo po zmernih cenah.

Žitne cene v Nemčiji. Nemška vlada je določila za rž najvišjo ceno 22, za pšenico 26, za oves in ječmen 30 mark.

Najstarejši slovenski posojilničar — umrl. Kakor poroča »Nar. Gosp.«, je umrl dne 31. maja 1615 v Babincih pri Ljutomeru Jožef Karba v starosti 93 let. V Ljutomeru so ustanovili l. 1872 po vzorcu češke »záložne« slovensko »založnico«, ki je dobila kasneje ime »Okrajna posojilnica«. Med prvimi člani te posojilnice je bil pokojni Jožef Karba. Zavod bo torej dobil sedaj vrnjeno zadružno, pred skoraj pol stoletjem izdano knjižico.

Uspeh našega drugega vojnega posojila. Dne 5. julija sklenjeno podpisovanje drugega avstrijskega vojnega posojila je končalo s prav ugodnim uspehom. V Avstriji se je podpisalo za 2.630 milijonov vojnega posojila, na Ogerskem 1.120 milijonov, skupno tedaj $3\frac{3}{4}$ milijarde.

Plačujte zavarovalne premije! V zelo mnogih slučajih nočejo žene, ki so oštale sedaj v vojni same doma, plačevati zavarovalnih premij. Žene so mnenja, da zavarovalnine ni treba plačevati, dokler je mož, ki je zavarovanje sklenil, na vojni. K temu moramo pripomniti, da ima lahko za zavarovance zane-marjanje plačevanja zavarovalnih premij usodne gospodarske posledice. Dokler ni premija plačana, je zavarovanje prekinjeno; če nastane kaka škoda, lahko zavarovalnice plačilo škode odklonijo. Zato je zelo na mestu opomin: plačujte redno zavarovalne premije!

Rezultat letošnje sladkorne kampanje na Avstrijsko-Ogerskem. List čeških izdelovalcev sladkorja poroča, da moremo letos računati v obeh državnih polovicah na 1 milijon ton novega sladkorja. Ljudje, ki so hoteli zadnji čas nakupiti velike zaloge sladkorja, češ, da ga bo zmanjkalo, so lahko torej popolnoma pomirjeni.

Zaplemba luščenin iz nove letine. Ker so se v minulem letu vse luščenine, n. pr. grah, leča, fižol, bob itd. vsled zasebnih špekulacij silno podražile, je izdala vlada naredbo, po kateri so vse luščenine iz letošnje letine zaplenjene in se smejo prodajati le vojnemu žitnemu zavodu. Trgovina s starimi zalogami je še dovoljena. Dokler ne pride kaka nova odredba, smejo kmetovalci luščenine v svojem gospodarstvu rabiti neovirano kakor doslej.

Splošna avstrijska družba za vnovčevanje živine na Dunaju je imela 26. junija svoj prvi redni občni zbor. Kakor je posneti iz družbinega letnega poročila, se je ista že kar v prvem letu

svojega obstoja krasno razvila. Vnovčilo se je 95.093 komadov klavne, plemenske in vprežne goveje živine v skupni vrednosti 21.483.676'70 K. Od vseh dobav odpadejo na Štajersko 5'94 0/0, na Koroško 1'64 0/0 in na Kranjsko 6'28 0/0. Klavna živina je šla skoraj vsa na dunajski trg; plemensko živino je pa prodajala družba gospodarjem okrog Dunaja in drugih večjih mest, kjer se rede krave v svrhu mlečne prodaje. Poslovni dobiček je tolik, da more družba ustanovno glavnico po K 1.500'000 obrestovati po 5 0/0; ostanek se je odkazal rezervnemu zakladu.

Gospodarska predavanja v armadi. V hrvatski »Gospodarski Smotri« pripoveduje Vladimir Šteiner: »Kot črnovojnik sem dobil priliko predavati v rekonvalescentnem oddelku nekega hrvatskega polka. Moštvo se bavi predpoldne z lahkimi vajami, popoldne ga zopet zabava dvakrat na teden godba. Vsako popoldne pa se vrše redna predavanja, in sicer iz zdravstva, raznih ved, vojaških zadev in iz narodnega gospodarstva. Gospodarska predavanja so bila poverjena meni. Predaval sem dosedaj o gnojenju in umetnih gnojilih, o kmetijskem združništvu, o travništvu in kmetijskem knjigovodstvu. O priliki teh predavanj sem doživel mnogo zanimivih dogodljajev, od katerih moram jednega omeniti. Nekega dne je došla v sredi mojega predavanja nenadoma godba. Moji poslušalci so pa soglasno prosili, naj predavam naprej, češ, da je to potrebneje kot godba. Razume se, da me je ta docela spontana izjava zelo razveselila. In čim večkrat so me ljudje videli, s tem večjim zanimanjem so me poslušali. Mislite si pred sabo sto in sto mož. ki vas z veliko pazljivostjo in radoznalostjo poslušajo! Ko sem predaval o kmetijskem združništvu, sem opazal vedno prav posebno zanimanje. Ko sem dovršil, sem vprašal, če je kdo član kake zadruga. Izmed 1.300 ljudi se je javil le jeden, ki je blagajnik kmetijske zadruga, dasiravno je bilo med moštvom premnogo fantov iz najrodovitnejših hrvatskih krajev. Vidi se iz tega, koliko je treba pri nas še dela za organizacijo kmetijskega združništva. O priliki predavanj sem razdelil med moštvo mnogo dobrih gospodarskih knjig, da jih nesejo domov kot spomin na vojsko«.

Zvezna tiskarna Celje, Schillerjeva cesta šte. 3

Priporoča se za vsakovrstno izvrševanje tiska od navadne do najmodernejše oblike. — Ker je bogato založena z najnovejšimi okraski ter opremljena z motornim, oziroma električnim obratom, izvršuje največja dela v kratkem času, okusno, točno in ceno.

Posebno se priporoča slavnim posojilnicam in hranilnicam za natis **hranilnih in združnih knjižic, računskih zaključkov, dolžnih pisem, tabel in raznih tiskovin.**

Zvezna knjigoveznica Celje, Schillerjeva cesta šte. 3

Priporoča se za vsa v svojo stroko spadajoča dela, kakor vezanje zapisnikov, raznih liturgičnih in drugih knjig ter molitvenikov; v izdelovanje map, fascikelnov in passepartoutov.

Zadružna Zveza v Celju

ima v zalogi sledeče opravilne knjige in tiskovine za posojilnice in druge zadruge:

Glavna knjiga za hran. vloge.
Glavna knjiga za posojila.
Blagajniški dnevnik.
Razdelniki prejemkov in izdatkov.
Zadolžnice (dolžna pisma).
Prošnje za posojila.
Opomini za obresti.
Opomini za podaljšanje posojil.
Obračun vzdignjenih hranilnih vlog.
Obračun izplačanih posojil.
Denarni listek.
Računski zaključki za posojilnice.
Računski zaključki za mlekarne.
Pristopni list.
Konto deležev.

Register zadružnikov.
Knjiga dolžnikov in porokov.
Indeks vlagateljjev.
Indeks zadružnikov in dolžnikov.
Zapisnik za seje načelstva.
Zapisnik za občne zборе.
Mlekarski zapisnik.
Tabele za preračunanje za ostalih obresti.
Obrestne tabele za $4\frac{1}{2}$, $4\frac{3}{4}$, 5 , $5\frac{1}{2}$ in $6\frac{0}{10}$.
Kopirne preše in knjige s potreščinami.
Menične kopijne knjige.
Izkaz o rentnini.
Izkaz o neposrednih pristojbinah.
Invent. izvlečki iz glavnih knjig z naslovnimi ovitki.

Sprejema tudi naročila na hranilne in zadružne knjižice, računске zaključke, pismeni papir in zavitke s firmo.

Prodaja najzanesljivejša in najcenejša umetna gnojila kakor Tomaževo žlindro (znamka deteljica), kajnit in kalijevo sol, superfosfat.

Prevzema naročila na poljedelske stroje in železne blagajne.